

Галина ЖИРСЬКА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
zhyrskal4@gmail.com

Наталія МІЩУК

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Любов БАРНА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ АТЕСТАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ЗВО ЩОДО ПРИСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ МАЙБУТНІМ ПЕДАГОГАМ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Атестація випускників педагогічних закладів освіти передбачає встановлення рівня їх готовності до професійної діяльності вчителя, мета якої полягає в «організації навчання та виховання здобувачів освіти під час здобуття ними повної загальної середньої освіти шляхом формування у них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання» [2, с. 2]. Це означає, що підсумкова атестація засвідчує не лише здобуття особою сукупності результатів навчання чи компетентностей (освітня кваліфікація), але й професійної кваліфікації – здатності особи здійснювати всі трудові функції, визначені відповідним професійним стандартом.

Присвоєння професійної кваліфікації за освітньою програмою в ТНПУ здійснюється згідно з чинним законодавством, відповідним професійним стандартом та «Положенням про присвоєння професійних кваліфікацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка». У ньому зазначено, що однією з умов для присвоєння професійної кваліфікації є підсумкова атестація, що передбачає комплексний кваліфікаційний іспит, який спрямовано на перевірку рівня сформованості компетентностей, передбачених професійним стандартом. Причому,

комплексний кваліфікаційний іспит потрібно скласти на оцінку не менше ніж на 60 балів [1, с. 5]. Очевидно, зміст комплексного кваліфікаційного іспиту визначається змістом освітніх компонентів, які забезпечують формування компетентностей, визначених в освітньо-професійній програмі (ОПП) та передбачених відповідним професійним стандартом.

У 2025 році атестація магістрів хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відбувалася в оновленому форматі з урахуванням вище зазначених вимог. Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини, хімія)» та «Середня освіта (Хімія, біологія та здоров'я людини)» склали комплексний кваліфікаційний іспит та захищали кваліфікаційну роботу.

Особливістю комплексного кваліфікаційного іспиту у цьому році було його спрямування на оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей випускника ЗВО. Зокрема, завдання іспиту мали на меті з'ясування рівня сформованості компетентностей, визначених Професійним стандартом вчителя закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО), таких як мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова, психологічна, емоційно-етична, інклюзивна, здоров'язбережувальна, прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, а також компетентності щодо педагогічного партнерства, здатність до навчання впродовж життя та готовності до інноваційної діяльності [2, с. 34].

Комплексний кваліфікаційний іспит передбачав виконання здобувачами освіти завдань трьох рівнів, основу яких склали розв'язування компетентісно орієнтованих завдань та педагогічних кейсів (практичних ситуацій). Тестування першого рівня щодо перевірки знання засад організації освітнього процесу в Новій українській школі відбувалось з використанням завдань, згенерованих з допомогою гугл-форми. Завдання другого рівня передбачало виконання компетентісно орієнтованих завдань за змістом навчальних предметів ЗЗСО, аналогічних до тих, які вміщені у шкільних підручниках з біології, хімії тощо для 7-8 класів НУШ. Окрім цього, необхідно було визначити, до якого типу завдань воно належить, зазначити його особливості та доцільність використання.

Завдання третього рівня передбачали розв'язування двох практичних педагогічних кейсів. Саме практичні кейси є інструментом, що дозволяє звіритись щодо рівня сформованості компетентностей, необхідних для професійної діяльності в реальних ситуаціях. Змодельовані ситуації відображають реальні випадки, що можуть виникати у процесі професійної діяльності вчителів біології, хімії, інтегрованих курсів – «Здоров'я, безпека, добробут», «Пізнаю природу», «Природничі науки» та характеризують здатність педагога їх вирішувати. До розробки завдань долучилися викладачі методик навчання усіх предметів ЗЗСО (відповідно до предметної спеціальності), педагогіки, психології, цифрових технологій, які практикували подібні кейси на заняттях впродовж навчання.

Для вирішення практичного кейсу 1, що передбачав перевірку однієї із складових професійної компетентності, необхідно було обрати варіанти відповідей, які, на думку здобувачів, є правильними та обґрунтувати вибір. Якщо, немає правильного рішення, можна запропонувати свій варіант. Для виконання завдання з оцінювання готовності до інноваційної діяльності (практичний кейс 2), студентам необхідно було не лише розробити інноваційний формат організації освітнього процесу в ЗЗСО, а й навести конкретні приклади сучасних інструментів його удосконалення, а також обґрунтувати значення для формування певних груп очікуваних результатів школярів тощо. Наведемо приклад одного з практичних кейсів.

«У сучасних ЗЗСО активно впроваджується система формуального оцінювання (оцінювання для навчання) як обов'язкової інновації, що відповідає вимогам НУШ. Ви, як педагог-початківець, учитель природничої освітньої галузі розумієте необхідність зміни системи оцінювання, але маєте недостатньо практичного досвіду для реалізації ідеї формуального оцінювання. Ця суперечність гальмує процес змін і негативно впливає на якість освітнього процесу. Завдання: 1. Розробіть модель власного професійного розвитку (навчання), яка включатиме елементи інноваційної педагогіки засобами неформальної й інформальної освіти. 2. Запропонуйте кілька інноваційних інструментів для формуального оцінювання до однієї з тем навчального предмета хімії 8 класу НУШ. 3. Обґрунтуйте значення формуального оцінювання для досягнення учнями очікуваних результатів навчання, що підлягають підсумковому оцінюванню».

Виконання ситуативних завдань потребували комплексного підходу до їх розв'язання, готовності до впровадження інновацій, уміння критично мислити та приймати обґрунтовані рішення. Окрім зазначених завдань трьох рівнів, для оцінювання професійної компетентності випускників магістратури використали представлення здобувачами портфоліо професійного зростання, що передбачало підтвердження участі у неформальній та інформальній освіті.

Наступним етапом атестації магістрів був захист кваліфікаційних робіт, тематика яких була безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю в закладах загальної середньої освіти й охоплювала як актуальні проблеми сучасних напрямків біологічних дисциплін, так і методики навчання шкільних предметів біології, хімії та інтегрованих курсів природничої, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей ЗЗСО. Усі кваліфікаційні роботи містили цікаві педагогічні дослідження, а також біологічні експерименти та їх адаптацію до шкільної практики.

До складу цьогорічної екзаменаційної комісії було введено стейкхолдера освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини, хімія)», практикуючи вчительку хімії, директорку Тернопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. № 26 імені Дмитра Заплітного Ніроду Галину Михайлівну, що має вищу категорію та звання «вчитель-методист». Головою екзаменаційної комісії була професорка кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького національного університету, докторка педагогічних наук

Білецька Галина Анатоліївна – випусниця хіміко-біологічного факультету ТНПУ. Екзаменаційна комісія відзначила високий науково-методичний рівень магістерських досліджень, у яких здобувачі разом зі своїми керівниками реалізували ідеї інтеграції наукових пошуків у галузі природничих наук і педагогічних інновацій для удосконалення організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Особливий інтерес викликали виступи вчителів-практиків, які навчаються за дуальною формою здобуття освіти.

Загалом, оновлений формат підсумкової атестації забезпечив можливість здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти продемонструвати належний рівень сформованості професійної компетентності. Зокрема, випусники магістратури за спеціальністю 014 Середня освіта виявили добре розуміння закономірностей організації освітнього процесу з природничої, соціальної і здоров'язбережувальної освітніх галузей у сучасних ЗЗСО, проявили вміння використовувати одержані теоретичні знання при розв'язуванні педагогічних ситуацій, моделюванні уроків, міжпредметних проєктів, позакласних заходів з біології, хімії та інтегрованих курсів тощо. Вони добре орієнтуються у доборі традиційних та інноваційних методів, прийомів та засобів навчання з урахуванням сучасних викликів та потреб.

Отже, запропонований формат атестації випусників хіміко-біологічного факультету ТНПУ щодо присвоєння професійної кваліфікації майбутнім педагогам є дієвим інструментом для оцінювання та стимулювання їхнього професійного розвитку в контексті трансформації сучасної школи.

Список використаних джерел

1. Положення про присвоєння професійних кваліфікацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Тернопіль. 2025. 12 с. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2025/Polozhennia_pro_prysv_prof_kvalif.pdf.
2. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Затверджено МОН України, наказ №1225 від 29.08.2024. 35 с. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf.